

Một sự "đoạn mạch" khác trong mạch tư duy của ông là do ông chối bỏ hệ tư tưởng, trong khi chính ông lại tạo ra một hệ tư tưởng. Ông có thể chỉ ra rằng những gì ông rao giảng không phải là một hệ tư tưởng – thứ vốn dĩ chỉ dựa trên những ý tưởng đơn thuần – mà nó đại diện cho một phác thảo về các sự kiện và quy luật đang hoạt động trên thế giới này. Ông chỉ đơn giản nói ra hình hài của những điều sẽ đến, mà sự kháng cự lại chúng là vô ích – giống như việc người ta không thể chống lại một dự báo khí tượng chính xác. Tuy nhiên, nếu thực sự là như vậy, thì tại sao lại có các phong trào, các đảng phái, những mưu đồ, cảnh sát mật, các trại tập trung, quân đội, chiến tranh, bộ máy tuyên truyền và các chương trình phát thanh? Chỉ để đẩy nhanh một "sự tiến hóa tự nhiên"? Trong trường hợp đó, chẳng phải người ta cần đến một chút kiên nhẫn hay sao? Những câu hỏi như thế này đã bị bỏ ngỏ, không có lời đáp trong một thời gian dài.

Dẫu vậy, Marx đã và vẫn có một sức hút khá phổ quát. Ông thu hút khía cạnh "cánh tả" bên trong chúng ta; ông nhân cách hóa một cám dỗ mà chúng ta phải vượt qua. Jean Paul trong tác phẩm *Quintus Fixlein* của mình nói rằng trong mỗi thế kỷ, Đấng Toàn Năng lại gửi cho chúng ta một thiên tài độc ác để cám dỗ chúng ta. Vào thế kỷ mười chín, linh hồn đó chính là Karl Marx.

C. Phái Fabian

Marx qua đời vào năm 1883. Chủ nghĩa xã hội Đức, tức Đảng Dân chủ Xã hội Đức, đã trải qua một giai đoạn vô cùng khó khăn. Ngày càng rõ ràng rằng nhiều ý tưởng và lý thuyết của Marx không đúng với thực tế và đời sống. Chủ nghĩa xét lại đã xuất hiện ngay trước mắt. Năm 1889, Quốc tế thứ hai được thành lập. Engels qua đời vào năm 1895. Đến thời điểm này, chỉ còn những kẻ cuồng tín mới tiếp tục khẳng định rằng "các thế lực phản động" quyết tâm bằng mọi giá nhằm tiêu diệt, bóc lột và làm nhục giai cấp công nhân — đối tượng vốn đã có bạn bè, người ủng hộ và người bảo vệ ở khắp mọi tầng lớp lẫn phe phái xã hội. Một trong những lý do chính dẫn đến sự rạn nứt giữa Wilhelm II và Bismarck là sự khác biệt trong thái độ của họ đối với lao động có tổ chức và luật pháp xã hội. Vị hoàng đế trẻ tuổi mang khuynh hướng ủng hộ lao động. Bismarck đã phải nhắc nhở ông rằng các chủ sở hữu và giám đốc nhà máy cũng là thần dân của ông, những người kỳ vọng sự trung thành từ ông cũng như ông kỳ vọng sự trung thành từ họ.

Chủ nghĩa xét lại, hay đúng hơn là một phiên bản linh hoạt hơn của chủ nghĩa xã hội, cũng được khai sinh tại Anh. Vào năm 1883, một câu lạc bộ thảo luận đạo đức ở Luân Đôn đã sản sinh ra một nhóm đặc biệt, nhóm này dần mang đặc tính của chủ nghĩa xã